

Het spreekwoord luidt 'Wie het kleine niet eert, is het grote niet weert'. In het artikel 'De pot op' die eerder in de serie De Kraamkamer is verschenen, is stilgestaan bij de kleinere bolgewassen. Tijd voor de grote jongens.

FOTO'S PETER KNIPPELS

SPREKELIA FORMOSISSIMA

'Groot' is een relatief begrip. Dus moeten bolgewassen niet worden vergeleken met bijvoorbeeld bomen. Bijna alle bloembollengeslachten behoren tot de monocotylen of eenzaadlobbigen. Ook grassen en orchideeën behoren hiertoe. Eén van de kenmerken van eenzaadlobbigen is dat ze geen secundaire groei kennen. Het zijn veelal kruidachtige planten die leven volgens het credo van 'ieder jaar opnieuw beginnen'. Ze bezitten organen waarmee ze ongunstige perioden kunnen overleven. Voorbeelden zijn wortels bij grassen en de pseudobulben bij sommige orchideeëngeslachten. Het is dus niet opmerkelijk dat er bijna geen bolgewassen zijn die hoger worden dan een meter. De wat forser uitgevallen bolgewassen behoren onder andere tot de geslachten Scadoxus, Albuca en Crinum. Fors uitgevallen bloemen komen we tegen bij bijvoorbeeld Hymenocallis en Sprekelia.

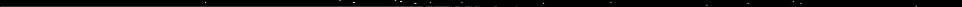
Grote bloem De 'Amerikanen' Hymenocallis en Sprekelia behoren beide tot de Amaryllidaceae. Sprekelia is monotypisch, of in gewoon Nederlands: het geslacht omvat één soort, namelijk *S. formosissima*. De bloemen vallen op door hun grootte, kleur en vorm. Jammer is alleen dat een bol maar één bloem per seizoen produceert. Verder is de plant niet echt interessant, behalve wellicht potcultuur. Volgens recent verschenen literatuur is *S. formosissima* niet meer alleen. In het artikel 'A New Species of Sprekelia (Amaryllidaceae)' dat is verschenen in nr. 54 (1999) van het tijdschrift *Herbertia* wordt een nieuw soort beschreven: *Sprekelia howardii*. Deze nieuwe Sprekelia komt net als zijn broer voor in Mexico en wordt aangeduid als een dwerg-Sprekelia. Het soort is (nog) niet in cultuur.

Sprekelia is een beetje ingeburgerd in de Nederlandse tuinbouwsector. Voor Hymenocallis geldt dit wat sterker. Diverse soorten en variëteiten worden geteeld en verhandeld. Het positieve van beide geslachten is dat ze volvelds in Nederland kunnen worden geteeld, hoewel het eigenlijk echte liefhebbers van warmte zijn.

CRINUM JAGUS

CRINUM POWELLII

HYMENOCALLIS 'SULPHUR QUEEN'

CRINUM POWELLII: BLAD MET
KOUDESCHADE

CRINUM FIRMIFOLIUM: ZAAD MET
NIEUWE PLANT IN 9 CM-POT

Nek met blad Een andere warmteminnende Amaryllidaceae is *Crinum*. De meerjarige bollen van het geslacht *Crinum* bezitten allemaal een nek. Deze nek is opgebouwd uit de onderzijde van de bladstengels. De bovenzijde van de bol en de nek groeien boven het grondoppervlak. De grote lijnvormige bladeren bezitten een duidelijke middennerf en ze glanzen. De bloemstengel groeit niet uit hetzelfde groei-punt als de bladeren, maar verschijnt naast de bladeren. De twee tot zes bloemen staan in een scherm, hoewel dat bij dit kleine aantal niet echt opvalt. De bloemen gaan na elkaar open. De bloemdekbladeren vormen aan de basis een trechter met spreidende toppen. De bloemen van vele soorten hebben een vaak zoetige geur. Persoonlijk ben ik gecharmeerd van *Crinum powellii*, *C. bulbispermum*, *C. buphanooides* en van *C. firmifolium* (een soort uit Madagascar). Het eerstgenoemde soort leent zich goed om allerlei experimenten mee te doen: mogelijkheden voor buitenteelt, bewaarregimes, vermeerderingsmethoden als parteren en snijden.

Warmteminner Zaad is een apart onderwerp bij *Crinum*. Net als deze planten zijn de zaden nogal fors uitgevallen. Zaden van *Crinum powellii* kunnen een doorsnede bereiken van drie tot vijf centimeter. De zaden zijn massief. Uit het zaad groeit een 'steeltje' dat zich de grond inboort en waaraan vervolgens een bolletje met bladeren groeit. Dit kiemgedrag komt ook voor bij andere Amaryllidaceae met vlezige zaden, zoals *Nerine*, *Scadoxus* en *Haemanthus*.

Crinums zijn echte warmteliefhebbers. Ze kunnen buiten worden geteeld, maar dan moet de temperatuur boven de 15 °C liggen. Komt de temperatuur onder de 5-10 °C, met name als de plant net buiten staat, dan zullen de plantpunten of zelfs de gehele bladeren eerst grijs kleuren en later afsterven: koude-schade. Helaas een gewas dat zich niet leent of lijkt te lenen om grootschalig volvelds te telen in Nederland.